

Západočeská univerzita v Plzni

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA VÝTVARNÉ KULTURY

Diplomová práce

VZPOMÍNKY NA DĚTSTVÍ
soubor sedmi maleb

Dominika Černá

Obor: Učitelství výtvarné výchovy a psychologie pro SŠ

Vedoucí práce: MgA. & Mgr. Stanislav Poláček

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň 2011

.....
vlastnoruční podpis

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych zde poděkovala vedoucímu své diplomové práce MgA. Mgr. Stanislavu Poláčkovi za odborné vedení, pomoc, ochotu a trpělivost.

V Plzni

Dominika Černá

Obsah

1	ANOTACE	6
2	ÚVOD	7
3	PRAKTICKÁ ČÁST.....	9
3.1	Stanovení cíle	9
3.2	Preparace.....	10
3.2.1	Vlastní zkušenosti	10
3.2.2	Inspirační zdroje	10
3.3	Zpracování tématu.....	13
3.3.1	Výběr fotografií, dětských kreseb.....	13
3.4	Výběr formátu a materiálu, zkoušení různých malířských technik, kombinované techniky	13
3.4.1	Formát	13
3.4.2	Materiál – malířské plátno na rámu	14
3.4.3	Technika.....	14
3.5	Realizace - vlastní práce	16
3.5.1	Pomůcky, postup práce	16
3.5.2	Technické problémy.....	17
4	Finální verze - popis jednotlivých obrazů.....	18
4.1	Obraz č. 1 (pracovní název – Broskev).....	18
4.2	Obraz č. 2 (pracovní název – Tanečnice).....	18
4.3	Obraz č. 3 (pracovní název – Vánoce).....	19
4.4	Obraz č. 4 (pracovní název – Dědovy dorty)	19
4.5	Obraz č. 5 (pracovní název - Výlet do ZOO).....	19
4.6	Obraz č. 6 (pracovní název – Princezny)	20
4.7	Obraz č. 7 (pracovní název – Útěky).....	20
5	DIDAKTICKÁ ČÁST.....	22
5.1	Uplatnění zkušeností (výstupové praxe, zaměstnání).....	22

5.2	Návrh přípravy tematické řady „Vzpomínky na dětství „	22
5.2.1	1. blok – Barva (2x 45 min.)	24
5.2.2	2. blok - koláž (2x 45 min.)	25
5.2.3	3. blok – koláž (2x 45 min.)	27
5.2.4	4. blok – leporelo (2x 45 min.)	28
5.3	Reflexe zadaného úkolu	29
6	ZÁVĚR	31
7	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	32
8	RESUMÉ	33
9	OBRAZOVÁ PŘÍLOHA	34
9.1	Inspirační zdroje	34
9.2	Skicovní materiál	36
9.3	Finální návrhy	41
9.3.1	návrh č. 1 (pracovní název – Broskev)	41
9.3.2	návrh č. 2 (pracovní název – Tanečnice)	41
9.3.3	návrh č. 3 (pracovní název – Vánoce)	42
9.3.4	návrh č. 4 (pracovní název – Dědovy dorty)	42
9.3.5	návrh č. 5 (pracovní název - Výlet do ZOO)	43
9.3.6	návrh č. 6 (pracovní název – Princezny)	43
9.3.7	návrh č. 7 (pracovní název – Útěky)	44
9.4	Obrazy	45
9.4.1	obraz č. 1 (pracovní název – Broskev)	45
9.4.2	obraz č. 2 (pracovní název – Tanečnice)	46
9.4.3	obraz č. 3 (pracovní název – Vánoce)	47
9.4.4	obraz č. 4 (pracovní název – Dědovy dorty)	48
9.4.5	obraz č. 5 (pracovní název - Výlet do ZOO)	49
9.4.6	obraz č. 6 (pracovní název – Princezny)	50
9.4.7	obraz č. 7 (pracovní název – Útěky)	51

1 ANOTACE

Praktická část mé diplomové práce je tvořena souborem sedmi maleb technikou tempery a skicovním materiálem, který ilustruje celý vývoj práce. Součástí je také teoretická část, ve které se snažím praktickou část teoreticky uchopit a podložit. Obsahem této části je tedy uvažování nad tématem vzpomínky na dětství, inspirační zdroje a vlivy, které mě při práci ovlivnily, popis průběhu od počátku mého uvažování nad tématem až po vytvoření série maleb se všemi problémy a souvislostmi. Celou práci uzavírá didaktická část, která je věnována možnostem aplikace poznatků a zkušeností z diplomové práce ve výtvarné výchově.

The practical part of my thesis is composed of a set of seven paintings and tempera technique skicovním material that illustrates the development work. It also includes a theoretical part in which I try to grasp the practical part of the theory and supported . The content of this thinking is the theme of childhood memories , sources of inspiration and influences that affected me at work , a description of the course from the beginning of my thinking over the issue after a series of paintings with all the problems and consequences . The whole work concludes didactic part, which is devoted to application of knowledge and experience of the thesis in art education.

2 ÚVOD

„Dětství je sen, který byl kdysi skutečností.“

Jiří Mucha

Jako téma mé diplomové práce jsem si zvolila „Vzpomínky na dětství“. Zážitky z dětství (především v mladším školním věku a předškolním) a je doprovázené emoce mají velký význam pro další život dítěte. Každý z nás si jistě vybaví něco z dětství – pokoj, ve kterém jsme bydleli, panenku, kterou jsme měli rádi. Především se jedná o zážitky, které jsou spjaté s pocitem radosti, smutku, strachu. Většina těchto vzpomínek bývá velmi zastřeno a jsou to spíše takové střípky příběhů doprovázené určitými emocemi. Malé dítě postrádá kognitivní schopnost na zakódování vzpomínky do dlouhodobé paměti se všemi detaily. Je to dáno i malou slovní zásobou dítěte. To, že nemůže vše ve své vzpomínce pojmenovat, mu znesnadňuje zapamatování. Kresba mě doprovází opravdu už od raného dětství. A jelikož dítě už od období předškolního věku kreslí to, co ví, co ho upoutá, hledala jsem inspiraci pro svou práci právě v mých dětských kresbách.

Mé dětství bylo plné her a fantazie. Přestože jsem trávila mnoho času sama se svými představami, vzpomínky na dětství mají pro mě synonymum „rodina“. Kresba a malba tohoto tématu mě provází celý můj život. Už na základní škole bylo zobrazení člověka pro mě to nejzajímavější. Na střední škole, při hodinách figurální tvorby, jsem měla možnost prohloubit své znalosti a schopnosti v problematice anatomie a o víkendech jsem vyhledávala fotky z rodinného alba a překreslovala je. Tyto zkušenosti mě ovlivnily v mé současné tvorbě.

Mou diplomovou práci lze rozdělit na tři části. První částí je tvorba s průvodní zprávou praktické činnosti, tedy malby obrazů, ve které by mělo docházet k využití všech mých dosavadních zkušeností získaných během studia na vysoké škole. Součástí je také rozbor samotné práce, její průběh, případné problémy a jejich řešení.

Praktickou část mé diplomové práce tvoří cyklus sedmi obrazů. Každý z nich je syntézou něčeho objektivního, reálného, co vychází z fotografií a něčeho subjektivního, z pohledu malého dítěte na svět kolem něho, kde předlohou byly mé dětské kresby. Všechny obrazy jsou tedy surrealistické prolínání dvou světů. Na první pohled mohou

obrazy vypadat jako malba nějaké konkrétní situace, ale je to vždy výjev, který v sobě nese více zážitků, nebo častěji se opakující prožitek.

Další částí diplomové práce je tvorba didaktického projektu, který využívá poznatků z první části.

Současně se svým studiem na ZČU pracuji jako učitelka výtvarné výchovy na Svobodné chebské škole. Učím na druhém stupni základní školy a na nižším a vyšším gymnáziu. Tyto mé zkušenosti jsem se snažila využít i v průběhu tvorby mé diplomové práce. Témata, ve kterých se nějak objevují postavy, nejsou mezi studenty příliš oblíbená a to převážně u dětí na druhém stupni. Může to mít souvislost s krizí kresebného projevu, která se objevuje u dětí od desíti, jedenácti let. U dětí vzrůstá kritika a se svou kresbou nejsou spokojení. Vím velmi dobře, jak je důležité žáky ve výtvarné výchově námětem zaujmout. Proto jsem usilovně přemýšlela, jak bych jim mohla toto téma co nejvíce přiblížit. Z tohoto důvodu jsem pracovala stejně jako s tématem, tak i s použitou výtvarnou technikou.

A jak to tak bývá, každá praktická činnost má svůj teoretický podklad. A proto i má diplomová práce obsahuje určitý pohled do historie umění.

3 PRAKTICKÁ ČÁST

Praktickou část mé diplomové práce tvoří cyklus sedmi obrazů na téma „Vzpomínky na dětství“ - inspirační zdroje: fotografie, dětské kresby; technika: kombinovaná malba. V této kapitole se vám budu snažit popsat jednotlivé fáze průběhu praktické části. Dále nastíním přípravné práce, využitý materiál a pomůcky a v neposlední řadě skicovní materiál (návrhy).

3.1 Stanovení cíle

Snažila jsem se vytvořit obrazy, které budou co nejspíše vypovídat o mých pocitech, které mám ve vzpomínkách na mé dětství. Hlavním cílem, který jsem si stanovila, bylo prostřednictvím obrazu navodit divákovi právě takový pocit. Nešlo mi jen o vyobrazení již dávno reality. Proto jsem při své práci vycházela z rodinných fotografií, které mi připomínají silné zážitky z mého dětství, ale hlavně také z vlastních dětských kreseb. Na ně nahlížím jako na pohled dítěte na svět kolem něj, a proto jsou jedny z důležitých nositelů emocí. Stěžejním bodem pro mě bylo propojení těchto dvou druhů artefaktů.

V popisu práce na praktické části jsem z důvodu přehlednosti vycházela z fází tvořivého procesu. Ten se obvykle skládá z pěti fází, které se však mohou překrývat či opakovat. První fáze, kterými jsem prošla, byly fáze preparace a inkubace neboli přípravy. Stejně jako každý člověk (umělec) na začátku své práce nejprve shromažďuje všechny dostupné informace o zadaném problému, tak i já jsem si vyhledávala nejrůznější materiály a pátrala ve svých dosud osvojených vědomostech a dovednostech. Pak se náhle dostavil „zážitek“ doprovázející objevení nápadu, myšlenky, jak daný problém vyřešit, tedy fáze inspirace. V této fázi jsem postupovala od prvotní myšlenky k dalším důležitým jednotlivostem práce. Tím mám na mysli: téma jednotlivých obrazů, kompozice, materiál, techniku práce, postup práce a především hlavní myšlenku mého nápadu. Jak už jsem zmínila, jednotlivé fáze se mohou opakovat, a tak i mně se stalo, že jsem se několikrát vrátila na začátek. Po uspořádání myšlenek a dospění ke konečnému řešení jsem mohla přistoupit k fázi realizace. Každá tvořivá činnost by se neměla obejít bez evaluace, zhodnocení. Na závěr své práce zhodnotím dosažený výsledek a srovnám se stanovenými cíli.

3.2 Preparace

3.2.1 Vlastní zkušenosti

Při přemýšlení nad námětem mých obrazů mě nejvíce ovlivnila má dosavadní tvorba. Od dob, kdy jsem začala vnímat jak svou uměleckou tvorbu, tak tvorbu ostatních (spolužáků, kamarádů, příbuzných, učitelů, ale i známých autorů) mi nejbližší byla figura v jakémkoli podání. Postava a portrét mě provázely celým mým životem. Ať už jsem ve škole nebo v lidové škole umění dostala jakékoli téma obrázku, kreslila jsem vždy postavičky. Proto jsem se nemusela dlouze rozmýšlet nad otázkou, zda se vydat ve své diplomové práci cestou realizmu nebo abstrakce. Na střední umělecko-průmyslové škole, kde jsem studovala obor užitá malba, jsem získávala převážně praktické dovednosti. V tomto období bylo pro mě vše spíše výzvou technického zvládnutí úkolu. Na vysoké škole, kde studuji k výtvarné výchově také obor psychologie pro střední školu, který mě v mé tvorbě v mnohém ovlivnil, jsem začala nad obrazem uvažovat jinak než jen o přenesení skutečnosti na papír, plátno... Nyní je pro mě velmi důležité, aby každý obraz byl nositelem nějakého sdělení, myšlenky a divák dílo prožil sám.

3.2.2 Inspirační zdroje

Nemusím dlouze psát, že figura v umění je od samého prvopočátku. Objevuje se ve všech oborech umění (malířství, sochařství, grafice), druzích malby (nástěnné malbě, deskové malbě, knižní malbě, sklomalbě), ale i kromě figurální tvorby i v jiných námětech (žánrové, historické, náboženské a mytologické náměty). Zobrazení lidského těla prošlo určitými změnami. Jednotlivá období, různé kultury, umělecké styly a slohy zobrazovaly lidské tělo podle určitých pravidel. Já jsem svou inspiraci k diplomové práci hledala na základě i jiných kritérií, než je způsob zobrazení člověka. Hledala jsem v dílech atmosféru a prvky, které ve mně vyvolávaly emoce. Právě ty mají pro mou práci stěžejní význam.

Inspiračním zdrojem pro mou práci byla hlavně tvorba impresionistů a postimpresionistů. Při práci jsem se nechala inspirovat také umělci, kteří pro svá díla hledají zdroje v dětských kresbách, jako například Joan Miró nebo Jean Dubuffet, jako představitel informelu. Další umělkyní, tentokrát současné české umělecké scény, která mi v mnohém byla velkou inspirací, je Ivana Štenclová.

Velkým přínosem pro mou tvorbu byla návštěva galerií v Paříži uskutečněná minulý rok, kde jsem měla možnost spatřit originály právě některých zmiňovaných uměleckých velikánů. Měla jsem možnost prohlídky Národního muzea moderního umění v Paříži, kde pro mě asi největším zážitkem byly díla Paula Kleea, Jeana Dubuffeta a Joana Miró.

V Muzeu Orsay byla v popředí mého zájmu díla impresionistů a postimpresionistů v čele s Henrim de Tolousem Lautrechem.

Dílo Henryho de Toulouse-Lautreca je pro mě velmi inspirativní zejména tím, že na diváka působí upřímně, čehož bych i já ve své tvorbě chtěla dosáhnout. Také svými motivy a výtvarným vyjádřením je mi tento autor velmi blízký, a proto jsem se rozhodla zařadit stručnou interpretaci jeho díla do své diplomové práce.

Henri de Toulouse-Lautrec, vlastním jménem Henri-Marie-Raymond de Toulouse-Lautrec-Monfa byl francouzský malíř a grafik, patřící k nejvýznamnějším tvůrcům konce 19. století.

Henri de Toulouse-Lautrec se díky svému osudu mrzáka stal malířem a také se ocitl na okraji buržoazní sociální hierarchie. Na Montmartru, od prvního kroku na této půdě, povstal i jeho zájem o lesbickou lásku, která se stala v jistých pařížských kruzích od roku 1830 módou. Lautrec ji ale zachycoval u prostitutek v nejrůznějších okamžicích, kdy hledali lásku jedna u druhé. Sám prohlašoval, že nenajdete nikoho, kdo by k sobě přilnul jako ony. Jen ptáci se zahrabávají s větší radostí do svého peří... Tyto scény však dokázal i v nejtímnějších momentech podat diskrétně. Důležitější než dráždivý půvab ženy pro něho bylo postižení jejího bytí, zobrazení jejích nálad, způsobu života, její duše. Lautrec si byl vědom, že tematika prostitutek je skandální a nechtěl vzbuzovat dojem, že dělá pornografii. A tak jsou jeho prostitutky spíše upřímné než erotické. V podstatě se umělcův postoj k ženám na okraji společnosti nijak nelišil, nebyl nijak výjimečný. Neodlišoval je od ostatních žen, neodsuzoval ani neglorifikoval jejich profesi.

Jeden z nejpůsobivějších obrazů je dílo *V posteli*, které mě ohromila při návštěvě Muzea Orsay v Paříži, kde je součástí stálé expozice. Přesto, že by se nám mohlo zdát, že se na obraze nic moc neděje, tak právě i proto má takovou sílu a hloubku.

Na této olejomalbě vidíme část velké francouzské postele, kde na polštáři vykukují z pod peřiny a přehozeu dvě hlavy. Ty jsou téměř zcela zakryté a divák si zprvu vůbec není jistý, zda jde o dvě ženy, dva muže či ženu s mužem. Pravda je taková, že jsou to hlavy dvou žen, přesněji prostitutek, pro něž byl lesbický vztah jakousi kompenzací potřeb něžnosti. Díky jejich profesi se od mužů mohly „těšit“ jen sexuálního vykořisťování a špatnému zacházení, a proto lásku hledaly mezi sebou navzájem. Na první pohled se nám obraz může zdát obsahově prázdný, je tu však dokonale zachycen velmi emotivní a prchavý okamžik. Lautrec byl mistrem na zpracování takovýchto dynamických a proměnlivých scén. Tento obraz je v jedné věci odlišný od jiných Lautrecových obrazů prostitutek. Ostatní díla jsou mnohem výmluvnější. Na první pohled vidíme, co se na obraze děje, vztahy mezi ženami (nevěstkami) na obraze. Ty se hladí, objímají, dávají si polibky... Tento obraz je tím více tajemný, hluboký, že si divák sám domýšlí (zprvu jak už jsem se zmínila – pohlaví osob na obraze), zda pod peřinou jde o samotný sexuální akt, předehru, tulení se nebo pouze o odpočinek.

Formálně malba může působit až jako abstraktní obraz a její plochy by se daly přirovnat k dekoraci. V mé praktické části diplomové práce také potlačuji prostorové souvislosti a zaměřuji se spíše na nějaký rast, vzor. Co se týče barevnosti obrazu, je velmi příjemná, růžové, oranžové a rudé barvy jsou skvěle vyvažovány studenými zeleněmi a modřemi. Malba je vzdušná, jako by bez veškeré hmotnosti, ale Lautrec rozhodně nezapomíná na obsahovou stránku díla. Jak to můžeme například vidět u Edgara Degase, Lautrecova velkého duchovního učitele, s kterým měl i stejnou zálibu v tématice (balet, divadla, nevěstince, dostihy). S ním se rozchází právě v odlišnosti pohledů na stejný náhled. Degas přistupoval k modelům absolutně formálně, odměřeně bez osobního zájmu, a tak jeho díla působí jako abstrakce tvarů a barev. Zatímco Lautrec svým modelům, dílům vtiskoval jedinečný povahový ráz, duši. V tomto případě může jít o výsledek determinace, kterou se rozumí, Lautrecův osud mrzáka, vydědence a z toho plynoucí pocit jistoty mezi lidmi na okraji společnosti na Montmartru. Tato paralela (jeho života s obsahem díla) je na obraze velmi patrná.

3.3 Zpracování tématu

3.3.1 Výběr fotografií, dětských kreseb

Prvním krokem bylo vyhledávání vhodných fotografií a vlastních kreseb, které by nejlépe vystihly určité období mého dětství, jak po stránce tematické tak i po emocionální. Při hledání jsem měla relativně jasno v tom, co potřebuji. Hned na začátku jsem si stanovila určité skutečnosti v mém dětství, kterých se materiály nějak měly dotýkat. Postupovala jsem směrem od obecnější vzpomínky k fotografii a dále k mému dětskému výkresu. Obecnější vzpomínkou mám na mysli určitý jev, který mě v dětství doprovázel, ale není závislý jen na jedné situaci. Konkrétně to byla moje láska ke koním, tu později vystřídal tanec, s tím související i mé nadšení pro parádění (šaty, účesy, šminky...), dále to byly pravidelně opakující se situace, jako například oslavy narozenin, na kterých nikdy nesměly chybět dědovy dorty. Dále to byly Vánoce, jediný čas, kdy byla celá rodina pohromadě. Posledním tématem, z kterého mám oproti ostatním spíše negativní emoce, byli moje neustále boje se stravováním, kdy jsem bez rozdílu, zda šlo o jablko nebo o oběd, jedla minimálně dvě hodiny a s tím samozřejmě souvisely i různé výchovné metody mých zoufalých rodičů. V rodinných albech jsem našla některé fotografie, u kterých jsem ihned věděla, že to je to právě i bez dalších úprav. U zbytku jsem si vytvořila skupinky fotografií, které jsem dále v počítači upravovala a navzájem kombinovala. Podobný proces proběhl i s mými dětskými kresbičkami. Z těch jsem vybírala určité části a vkládala je do fotografií, jako symbolické vyjádření dané skutečnosti.

3.4 Výběr formátu a materiálu, zkoušení různých malířských technik, kombinované techniky

3.4.1 Formát

Od samého začátku jsem měla zvolený čtvercový formát. Klasické formáty typu 100x70 cm mi hodně evokovaly fotografie, z kterých jsem vycházela. Také při prvních návrzích, kdy jsem pracovala s naskenovanými fotkami v počítačovém programu, jsem automaticky tvořila kompozice do čtverce. Velikost formátu je 100 x 100 cm. Takto velký formát jsem zvolila, protože mi umožňuje lepší práci s detaily, převážně u figur.

3.4.2 Materiál – malířské plátno na rámu

Pro mou diplomovou práci jsem si vybrala malířské plátno na rámu. Měla jsem k tomu hned několik důvodů. Rozhodovala jsem se mezi čtvrtkou, sololitem (jiným deskovým materiálem) a plátnem. Čtvrtku, i přes její hojné využívání ve školách, jsem vyloučila jako nepříliš vhodný materiál pro malbu. Také jsem si už na začátku své práce stanovila přibližný formát diplomové práce, se kterým bych u výběru čtvrtky měla problémy. A to s nákupem a možnostmi, na co si čtvrtky napnout. Dalším úskalím pro mě byl fakt konzultací s vedoucím diplomové práce, tedy převoz napnutých čtvrtek. Sololit, popřípadě jiné podobné dřevěné materiály, využívám poměrně často, ale převážně u malých formátů. U větších se sololitem nemám dobré zkušenosti. Velké formáty se při malbě mají tendenci kroutit a je zapotřebí je zajistit dřevěným rámem. U této varianty mě tedy odradila náročnost jak na materiál, tak na samotnou přípravu před malbou. Ani výběr plátna se neobešel bez jistých otázek a problémů. Musela jsem se rozhodnout, zda si napnout a připravit plátna sama, nebo zakoupit již hotové. Obojí je poměrně dost finančně náročné a přesto, že mám praxi s přípravou plátna, zvolila jsem snazší variantu – koupi napnutých pláten. Hlavním důvodem byla časová náročnost a také strach z potíží při jejich přípravě. Nemohla jsem si dovolit ztrátu času nad experimentováním a další výdaje za materiál. Konečným řešením tedy bylo sedm čtvercových pláten (bavlna 320g/m²) na rámu o rozměrech 100 x 100 cm.

3.4.3 Technika

Výběr techniky byl pro mě jednou z nejtěžších částí při tvorbě diplomové práce. Nad touto otázkou a zkoušením různých kombinací technik jsem strávila mnoho času. Mým cílem byla návaznost na téma diplomové práce, tedy na *vzpomínky*. Nechtěla jsem si vybrat způsob práce na základě toho, že jsem si v nějaké technice jistější. Byla to pro mě výzva. Zpočátku jsem vycházela z kombinace malby temperou s kresbou olejovými pastely. Pastel jsem zvolila na základě mých obrázků z dětství, které byly povětšinou kresleny pastelkami nebo právě pastelem. S pastelkami jsem ve své diplomové práci nepracovala, neumožnily mi na rozdíl od pastelů takové možnosti, které jsem potřebovala. Vzhledem k formátu jsem s pastely měla větší variabilitu v lince (šířky linky). Dále jsem se zamýšlela, co od techniky vlastně očekávám. Každý z vlastní zkušenosti ví, že vzpomínky jsou subjektivní interpretace nějaké minulé situace a při jejím vybavení se ztrácí spousta detailů. Závisí to na zaměřenosti pozornosti v dané

situaci, na danou věc. Existují i vzpomínky, kdy se nám vybaví jen určitý pocit. Člověk si buď vystačí s tím, co se mu vybaví, nebo uplatňujete tzv. rekonstruktivní a konstruktivní procesy, při kterých vybavené údaje mohou být značně nepřesné. *Při rekonstrukci doplňujeme bílá místa v našich vzpomínkách pravděpodobnými údaji. Při konstrukci bezděčně vytváříme zcela nový psychický obsah, a to na základě svých dřívějších zkušeností nebo věrohodných informací získaných od druhých lidí - konfabulace - smyšlenky* (Plháková, 2007, s. 217-218). Při tvorbě návrhů v počítačovém programu jsem na základě těchto informací zkoušela zakrývat jednotlivé části obrazu čáranicemi, které měly návaznost na dětskou kresbu. Proces byl ale obrácený. Obraz jsem nejprve přetřela další vrstvou a „čáranice“ v programu vytvářela gumováním horní vrstvy. S nápadem jsem byla spokojena a panu MgA. Mgr. Poláčkovi se vytvořené počítačové návrhy také líbily. Otázkou zůstávalo, jakou zvolit techniku, která by mi tento záměr umožnila zpracovat. Jako první mě napadla velmi často používaná technika proškrabávání tuše na vrstvu voskových pastelů pod ní. Nechtěla jsem však upustit od malby temperami. Po dlouhém čase stráveném v knihách zaměřených na techniky kresby a malby a vyhledáváním na internetu, jsem našla řešení. Jedná se o relativně nový výrobek na trhu pod názvem **maskovací liner**. Je to akrylové, bezbarvé médium, které můžeme nanést na jakýkoli materiál (malířské plátno, dřevo, keramiku, terakotu, sklo, karton atd..). Princip práce s ním je podobný jako vykrývací technika s klovatinou a suchým pastelem.

3.4.3.1 Postup práce – maskovací liner

Můžeme začít kreslit určité motivy buď linerem (namalované vzory, která byly překryta linerem zůstanou bílé), nebo nejprve malujeme akrylovými barvami (pod vrstvou lineru zůstane daná barva) a až na ně pokračujeme linerem. Vrstvy neustále střídáme. Každá vrstva ale musí být zaschlá. Čas zasychání lineru je závislý na síle nanesené vrstvy. Na produktu výrobci uvádějí čas dvě hodiny, z mé zkušenosti je zasychání rychlejší. Na závěr až budou všechny vrstvy barev zaschlé, tak jednoduše sloupneme motivy namalované linerem z podkladu. Všechny barevné vrstvy, které jsou pod linerem budou zachovány a tím se dosáhne barevných efektů. Tato technika by mé původní návrhy umožnila, ale s odstupem času na konzultaci s MgA. Mgr. Poláčkem jsme dospěli k závěru, že pohled na celý cyklus takto provedený, působí dojmem automatického využívání efektu techniky bez hlubšího promyšlení v otázce obsahu.

Dostala jsem se tedy kus nazpátek. U techniky jsem zůstala a dále s ní experimentovala. Konečným řešením bylo vytvoření více vrstev, o čemž jsem se zmiňovala v postupu práce s maskovacím linerem. Díky tomu se mi podařilo lépe propojit jednotlivé plány obrazu jak po stránce formální, tak po stránce obsahové. Kresba, která vznikala maskovacím linerem mi úplně nahradila kresbu suchými pastely. Úskalím této techniky je, že konečný efekt vidíme až po odstranění vrstev maskovacího lineru. Další zásahy, při zachování charakteru efektu techniky, jsou poměrně náročná, takřka nemožné. Proto je velmi důležitá kvalitní příprava před samotnou malbou. Návrhy vyžadují detailní zpracování (forma – kompozice, barevnost) a důslednou promyšlenost.

3.5 Realizace - vlastní práce

3.5.1 Pomůcky, postup práce

Mnoho lidí by se určitě shodlo, že základem každé dobré práce jsou kvalitní pomůcky. Při výčtu všech pomůcek, které jsem k diplomové práci potřebovala, budu postupovat chronologicky, v jakém pořadí jsem je využívala.

Po fázi výběru inspiračních materiálů (rodinné fotografie, dětské kresby) bylo nutné si vše **naskenovat** do **počítače** a následně započít práci skicovní. V počítačovém, **grafickém programu Gimp 2** jsem fotky a obrázky ořezávala a různě je kombinovala. Tvořila jsem si základy kompozice obrazu, které jsem pak dotahovala při skicování. V první fázi skicování jsem podle vytištěných předloh spíše experimentovala s technikou – kombinace **temperové barvy** + **voskové pastely** a jejich propojování. Podkladem pro skicovní materiál mi sloužily **čtvrtky** formátu 70 x 70 cm napnuté na sololitovou desku opatřené **šepsem**. Používala jsem klasické pomůcky pro malbu a další pomůcky na potřebné při přípravě čtvrtky, přenesení kresby, malby: **řezák, papírová lepenka, houbička, přírodní uhel, fixativ, štětce, hadry** apod. Vykrývací techniku pomocí maskovacího lineru jsem si vyzkoušela na našepsovaná plátna na rámu menších rozměrů. Při další konzultaci mi bylo doporučeno, abych se vrátila zpět ke kompozici a celkové výstavbě obrazu. Při tomto úkolu jsem pracovala pouze v lavírované kresbě (**pastely**) na **balicí papír** větších formátů. Hotové řešení jsem opět dokončila v počítačovém programu, kde jsem se zaměřila i na barvy. Finální návrhy jsem si nechala černobíle vytisknout v Copy Ateliéru Vystyd Cheb. Bylo by samozřejmě možné si pořídit tisky na své vlastní **tiskárně**, ale já zvolila tento způsob z důvodu pořizování větších formátů. Formát A4 by mi neumožnil přesné přenesení detailů na plátno. Volila

jsem proto tisk na A3. Při přenášení definitivních návrhů na plátna jsem postupovala metodou mřížky. Potřebovala jsem k tomu **pravítko, tužku, gumu**. Podle předlohy jsem si musela spočítat poměr stran čtverců (obdélníků). Na desce musí být stejný počet čtverců jako na předloze. Pravítkem jsem si naměřila rysky, které jsem pro usnadnění práce označila písmeny a čísly jako na předloze. Pravítkem jsem body spojila tužkou. Tímto jsem měla plátna připravená na nákres. Po přenesení předlohy na plátna jsem vygumovala mřížky a vše důkladně zafixovala. Vždy jsem měla rozpracovaných několik obrazů najednou. Hlavním důvodem bylo čekání, než zaschnou jednotlivé vrstvy (**maskovací liner**).

3.5.2 Technické problémy

Problémy se schnutím maskovacího lineru, o kterých už jsem se zmínila, byly nakonec k dobru. Díky nim jsem byla nucena rozpracovat všechny malby na jednou a tím jsem lépe udržela celistvost cyklu. Vše probíhalo podle plánu, jediné co mě při práci znervózňovalo, byl fakt, že výsledek uvidím až po dokončení práce a odkrytí vrstev maskovacího lineru. Musela jsem pracovat tedy velmi intuitivně. Jediný problém, s kterým jsem se při práci setkala, byl při sloupávání maskovacího lineru. Každá z maleb byla tvořena několika vrstvami barev, což vyžadovala samotná technika, ale právě silná vrstva barvy na lineru způsobila velmi složité a náročné odstraňování hmoty. Přispěla k tomu i skutečnost, že malby jsou na plátnech a ne na tvrdém materiálu. Při sloupávání tedy hrozilo promáčknutí plátna.

4 Finální verze - popis jednotlivých obrazů

4.1 Obraz č. 1 (pracovní název – Broskev)

Obraz je symbolickým vyjádřením mé „loudavosti v jídle“. Přesto, že tento problém byl všudypřítomný, jako typické prostředí pro tento výjev jsem zvolila naši kuchyň. To možná není na první pohled úplně zřejmý. V popředí je jen část stolu a za postavami na stěně jsou hodiny. Hodiny na obraze jsou pro obraz velmi podstatné. Vždy, když jsem překročila určitou dobu strávenou nad jídlem, dostala jsem od rodičů limit, jak dlouho mám na dojedení jídla, aniž by táta musel vyndat vařečku. Určování času jsem tedy ovládala už jako malé dítě. Kompozicí postav, tzv. převýšením jednoho z aktérů jsem chtěla vyjádřit určité pocity v daných situacích. Otec nade mnou stojí zamračený a kontroluje mě, přičemž ani já se neusmívám a z polohy těla můžeme také usuzovat, že mi situace není příjemná. Ve výběru jídla do obrazu jsem měla jasno hned od začátku. Už z názvu je jasné, že jsem zvolila broskev. Na různých rodinných výletech a dovolených tato pochutina zastupovala převážnou část našich svačin. A proto skoro vždy, když mě na některé fotografii z dětství najdete s nějakým jídlem, bude to právě tento výjev - šťavnatá broskev v popředí mého zamračeného obličeje. K této kompozici jsem využila několik fotografií a jednu kresbu – kresbu očí. U této mé dětské práci si nevzpomínám na záměr ani ji nedokážu časově zařadit, ale jak barevně, tak tematicky se mi k námětu hodila - oči jako symbol dohledu, kontroly. Barevnost obrazu je temnější než u ostatních. Vycházela jsem mého vnímání jednotlivých barev, jak na mě působí. Zvolila jsem fialovou, která ve mně evokuje zoufalství a tmavě zelenou barvu.

4.2 Obraz č. 2 (pracovní název – Tanečnice)

Jak už jsem jednou zmínila, mou velkou vášní bylo tancování. Celých dvanáct let jsem navštěvovala taneční kroužek a mažoretky na Základní umělecké škole v Chebu. Fotografie, která mi sloužila jako výchozí materiál, k práci na tomto obraze pochází z mých sedmi let a je pořízená v chebském divadle, kde jsem měla svoje první vystoupení. Byl to pro mě tak silný zážitek, že bych to celé se všemi detaily mohla převyprávět a možná i zatančit. Na představení jsem netančila sama, v obraze jsem své spoluúčinkující nahradila postavami baletek, které jsem v tomto životním období neustále kreslila. Kompozice je podle osové souměrnosti, kdy já jsem ve středu. Postavy

jsou zasazeny spíše do barevné, strukturované plochy, prostředí divadla nám může připomínat jen stylizovaná opona. Obraz by měl svou barevností působit jemně. Zvolila jsem tóny růžové.

4.3 Obraz č. 3 (pracovní název – Vánoce)

Vánoce byly pro mě zpočátku, asi jako pro každé dítě, převážně o dárcích. Až postupem času jsem si začala uvědomovat důležitost rodiny, to že jsou Vánoce snad jediným dnem, kdy se sejde celá. Nyní, když už nejsme u stolu všichni, tento fenomén Vánoc pociťuji ještě silněji. To byl také hlavní důvod zařadit tento motiv do cyklu obrazů. U nás měl každý své místo, kam si po všechny roky sedával. Chtěla jsem to zachovat i na obraze. Jinak tomu bylo u večeře v kuchyni a u vánočního stromku v obývacím pokoji. Pro lepší kompozici jsem zvolila zasedací pořádek u štědrovečerní večeře. Jako symbol Vánoc jsem nejdříve zvolila stromeček, který jsem umístila mezi nás, místo stolu a tím propojila oba pokoje, kde jsme Vánoce trávili. Dětská kresbička stromku mi obraz ale stále rozbíjela a nepůsobil harmonicky, o co jsem se snažila. Proto strom nahradil jiný symbol Vánoc, a to kapr, který ve finální verzi zastoupil celý stůl. Vánoční atmosféru jsem dokreslila zlatou barvou a jednoduchými hvězdami.

4.4 Obraz č. 4 (pracovní název – Dědovy dorty)

Tento obraz v průběhu práce prošel největšími změnami a to jak kompozičními, tak v barevnosti. Základní myšlenka byla namalovat rozzářené obličejy- můj, mé sestry a tři sestřenic nad dortem, který nám děda pekl vždy na narozeniny. Jako šéfkuchař a autor těch nejlepších dortů se měl na obraze také objevit. Nejdříve jsem celou situaci zasadila do dědovy modré kuchyně, což se odrazilo na celé barevnosti obrazu. Ve srovnání s ostatními, byla malba moc konkrétní a celá její plocha roztříštěná jednotlivými detaily. Na radu vedoucího diplomové práce MgA. Mgr. Poláčka jsem plochy v pozadí odlehčila zvolením jemné struktury. Ta měla charakter dřeva a mohla tak s klidem nahradit kuchyňku za jakýsi symbol dřevěné chalupy prarodičů.

4.5 Obraz č. 5 (pracovní název - Výlet do ZOO)

V tomto obraze jsem propojila jednu z mých nejoblíbenějších fotografií z dětství se svým obrázkem nakresleným ve čtyřech letech. Fotografie pochází z rodinného výletu do zoo, kde jsem se poprvé svezla na poníkovi. Z mého výrazu na fotografii lze

usuzovat, že až tak o příjemnou vzpomínku nepůjde. Ale je tomu naopak. Láska ke koním mě provází celý život. Proto se také tento motiv na obraze opakuje. Již zmíněnou kresbu si vzhledem k věku, kdy byla vytvořena, nepamatuji. Našla jsem ji před pár lety u táty v šuplíku, který si ji celou tu dobu s velkou hrdostí schovával. Dětskou kresbu obsaženou v tomto obraze jsem podtrhla možnostmi odkrývací techniky (použití maskovacího lineru), které umožnily dojem, jakoby přes celý obraz prostupovaly paprsky slunce. Atmosféru léta a slunného dne zesiluje celková barevnost obrazu. Obraz by měl být nositelem pocitu pohody, radosti, sounáležitosti, lásky.

4.6 Obraz č. 6 (pracovní název – Princezny)

Princezna je častým motivem asi každé malé holčičky. Ani já nebyla výjimkou. Denní snění zaujímá velkou část života dítěte. Jde vlastně o mou vzpomínku na okamžik překvapení a radosti z nových princeznovských šatů, které mě a sestře ušila babička na maškarní ve školce, a zároveň mou současnou představou fantazie malé Dominiky, na základě kreseb z tohoto období.

4.7 Obraz č. 7 (pracovní název – Útěky)

K motivu tohoto obrazu jsem dospěla až mnohem déle. V prvotní fázi diplomové práce jsem uvažovala nad jiným tématem posledního obrazu. Pracovala jsem s obrazem panenky, která patří ke každému dětství. Problém se ale objevil, když jsem nenašla žádné vhodné dětské kresby s tímto motivem. Tím obraz vypadal z celkové koncepce a musela jsem tedy hledat jinou variantu. Nápad se zrodil na návštěvě mé babičky, s kterou často vzpomínáme. Mezi její oblíbené historky patří vzpomínky na to, když mě jako malou hlídala. Byla jsem poměrně živé a divoké dítě a babičce jsem to předváděla prostřednictvím neustálého utíkání a schovávání se. Jelikož je celý cyklus poměrně statický, nechtěla jsem ani tento obraz založit na dynamice, přehnané akci. Postavy na obraze jsou v určité póze, kdy pouze naznačují pohyb. Myšlenku, téma obrazu, jsem ztvárnila posunutím barevnosti. Babička je v obličeji červenorůžová, jakoby vzteklá, uříčená. Barvy jsem použila i v ostatních částech obrazu.

Během průběhu práce na praktické části jsem se přesně návrhů nedržela - Hlavním důvodem bylo technické zpracování prací. Maskovací liner mi neumožnil návrhy převést na plátna. Práce s ním je plná překvapení, nikdy nemůžeme přesně

odhadnout, jak obraz nakonec bude vypadat. Myslím si, že to je jedna z výhod techniky při jejím uplatnění ve výuce výtvarné výchovy. Žáci tak mohou být plní očekávání a překvapení z výsledků své práce, právě pro její originalitu, možnosti a efektivnost. Další odůvodnění odlišností prací od definitivních návrhů samotný průběh malby a odstupu, při kterém jsem hledala stále lepší řešení.

Proto se některé mé malby liší od návrhů ve své kompozici a především v barevnosti.

5 DIDAKTICKÁ ČÁST

Návrh přípravy tematické řady ve výtvarné výchově

Tato část mé diplomové práce je zaměřena na praktickou využitelnost zkušeností, které jsem při jejím plnění získala, pro pedagogickou praxi. Didaktická část se skládá z návrhu výtvarného tématu a zhodnocení jeho aplikaci v praxi.

5.1 Uplatnění zkušeností (výstupové praxe, zaměstnání)

Při tvorbě celé diplomové práce jsem čerpala ze svých zkušeností jednak z výstupových praxí na ZČU a také ze svého dvouletého působení na Svobodné chebské škole, kde vyučuji výtvarnou výchovu na 2. stupni ZŠ, nižším stupni gymnázia a estetickou výchovu na vyšším stupni gymnázia. Osnovy estetické výchovy jsou kombinací historie výtvarné kultury a praktických úkolů vycházejících z teorie. Souvislou výstupovou praxi jsem absolvovala minulý rok na Střední umělecko-průmyslové škole – Zámeček v Plzni. Toto vše mi umožnilo vytvořit si představu, jaké zkušenosti a dovednosti mají žáci různých věkových kategorií, ale také rozdíly mezi žáky různých škol.

5.2 Návrh přípravy tematické řady „Vzpomínky na dětství „

Pedagogickou reflexí mé praktické diplomové práce je návrh výtvarného tématu, jehož název je totožný s názvem mé práce. Také fotografie jako základní materiál a inspirační zdroj pro práci jsem zachovala. Jako techniku jsem zvolila koláž a to v souvislosti na téma – Vzpomínky na dětství. Stejně jako každá naše vzpomínka se skládá s jednotlivých střípků, některé vzpomínky jsou ostřejší, některé zkrácené a v některých máme úplně holá místa.

Příprava hodiny je určena pro žáky 1. a 2. ročníků středních škol.

Zpracování tematické řady jsem rozdělila do čtyř bloků po dvou vyučovacích hodinách, tedy 90 minut, v každém týdnu. To samozřejmě závisí na rozvrhu v rámci každé školy. Na škole, kde učím, jsou tři stále se opakující týdenní cykly (3 rozvrhy) a žáci tak mohou mít v jednom týdnu čtyři hodiny výtvarné výchovy a v dalším ji nemusí mít vůbec. Také problémem, s kterým se potýkám, jsou jednodinové výtvarné

výchovy. Návrhy hodin náročnější na přípravu, úklid, nebo vyžadující delší časový úsek svým technickým zpracováním, jsou pak často neuskutečnitelné.

1. blok – psychologické působení barev
2. blok – koláž z fotografií
3. blok – koláž z fotografií
4. blok – leporelo

V prvním bloku se žáci seznámí s teorií barev obecně – co je barva. Tyto informace budou žákům předány formou výkladu učitele. Na to naváže dílčí úkol, při kterém se žáci zamyslí nad svou preferencí k jednotlivým barvám. Úkolem bude seřadit barvy podle jejich oblíbenosti. Je žádoucí, aby si své barevné řady žáci zaznamenali na papír, v následujícím bloku s tímto záznamem budou dále pracovat. Po dokončení úkolu učitel žákům řekne něco o psychologickém působení barev. Na výklad naváže řízená diskuse celé třídy nad touto problematikou. Žáci se vyjádří nad svou volbou barev a nad kresbami, jež k dané barvě přiřadili. V rámci prvního bloku dostanou žáci zadání domácího úkolu, jehož splnění je podmínkou pro další práci v příštích hodinách. Každý si na příští výtvarnou výchovu donese fotografie sebe, rodiny nebo kamarádů, z období přibližně od jejich pěti let do deseti. Počet fotografií je omezen jen spodní hranicí, minimální počet je 5 fotografií. Důležité při jejich výběru je, aby si na zaznamenanou situaci na fotografii alespoň matně vzpomínali.

Náplní druhého bloku je přiřazení fotografií k jednotlivým barvám z předcházejícího bloku na základě emocionálního působení fotografie – vzpomínky a barvy na škále oblíbená – neoblíbená. V dalším čase se žáci seznámí s technikou koláže, jejím vznikem, vývojem a významnými autory. Informace budou sděleny formou výkladu a doplněny ukázkami českých a světových umělců, kteří se zabývají technikou koláže. Dílčím úkolem tohoto bloku je zpracování svých fotografií technikou koláže, přičemž fotografie budou doplněny o barevný papír. Učitel žákům vybrané fotografie barevně nebo černobíle nakopíruje a dále pracují pouze s kopiemi. Jednotlivé fotografie budou zpracovány zvlášť na čtvrtku o libovolných rozměrech (závisí na způsobu práce). Jednotlivé koláže budou součástí leporela. Počet koláží je závislý na počtu donesených fotografií, ale žáci musí počítat s lichým počtem, a to z důvodu titulní strany leporela.

Ve třetím bloku žáci pokračují v tvorbě koláží. Po dokončení jednotlivých koláží pracují na titulní straně leporela. Zde opět využívají techniku koláže a navíc výtvarně zpracovávají text.

Ve čtvrtém bloku žáci zpracovávají leporelo. Řazení jednotlivých koláží by mělo být řazeno chronologicky v rámci věku na jednotlivých snímcích žáka. K dispozici mají silnější karton, pravítko, bezpečnostní řezák, nůžky, lepidlo a lepicí pásku. Na závěr hodiny proběhne prezentace a reflexe vytvořených prací.

5.2.1 1. blok – Barva (2x 45 min.)

Výklad – barva

- barva z hlediska fyzikálního, fyziologického a chemického
- teorie barev – dělení barev (primární barvy - základní, sekundární barvy, terciální barvy a další dělení barev – teplé x studené x neutrální, chromatické x achromatické)
- barevný kruh – míchání barev (aditivní, subtraktivní), komplementární barvy
- součástí výkladu probíhají otázky žáků k probíranému tématu

Zadání úkolu

Seřaďte barvy podle jejich oblíbenosti (škála – oblíbená barva – neoblíbená barva). K dispozici máte pastelky (bílá, žlutá, oranžová, růžová, červená, modrá, zelená, fialová, hnědá, černá). Svou řadu podle oblíbenosti zakreslete, nebo napište název barvy danou pastelkou na papír, jak jdou za sebou.

Výklad – psychologie barev + řízená diskuze nad volbou barev žáků

Individuální preference jednotlivých barev se u jednotlivých lidí velmi odlišují. Na základě různých výzkumů se dospělo k jistým charakteristikám, jak jaká barva na člověka působí, která je platná u většiny populace.

Dále pak výklad-jednotlivé barvy a jejich psychologické uplatnění a řízená diskuze nad tím, kdy na nás barvy působí, kdo a jak tyto informace využívá (reklamní průmysl...).

Na závěr zhodnocení vlastního výběru.

Zadání domácího úkolu

Na příští výtvarnou výchovu si přineste minimálně pět fotografií z vašeho dětství. Vybírejte fotografie tak, abyste na nich byli vy, vaše rodina, popřípadě vaši kamarádi. Důležité je, abyste si na tuto situaci alespoň matně vzpomínali, proto raději nevybírejte fotografie, na kterých je vám méně než pět let. A jelikož téma naší práce je „Vzpomínky na dětství“ nevybírejte ani fotografie, kde je vám více jak deset let. Nenoste si fotografie typu pasovek, je důležité, aby ve vás pohled na ni vyvolal nějakou emoci, proto je vhodnější volit fotografie, na níž je nějaká konkrétní situace.

Didaktická analýza úkolu

Cíle

- sebezpoznání
- reflexe vlastní činnosti

Kritéria hodnocení

- celkový přístup k práci

Organizační formy a metody

- výklad, samostatná práce, řízená diskuze

Pomůcky

- ukázky- chromatický kruh, kontrasty, papíry, pastelky (balení cca 10 barev)

5.2.2 2. blok - koláž (2x 45 min.)

Zadání úkolu

Než přistoupíme k hlavní náplni dnešní výuky, vaším úkolem bude každou vaši donesenou fotografii přiřadit k jedné barvě na vaší škále oblíbenosti barev z minulé hodiny. Nepřiřazujte fotky na základě jejich současné barevnosti, ale pokuste se je přiřadit tak, aby odpovídaly emoci dané barvy.

Výklad – koláž

- co je to koláž
- vznik a vývoj koláže (Pablo Picasso, Georges Braque, Max Ernst, Jindřich Štyrský, Toyen, Jiří Kolář)
- koláž dnes
- formy koláže (muchláž, proláž, roláž)

Zadání úkolu

Naše zážitky a vzpomínky na ně jsou jednotlivé kousky našeho života. Některé vzpomínky máme vzhledem k uplynuté době zkreslené. Tyto principy můžeme nalézt právě v technice koláže. Každá fotografie bude samostatně zpracovaná touto technikou. Všechny koláže musí mít stejný rozměr. Jednotlivé koláže mohou být vytvořeny na jiném principu (viz výklad – formy koláže). Ke kopii fotografie máte k dispozici barevné papíry, které v koláži využijete. Barva odpovídá fotografii přiřazené ze začátku hodiny. Barevný papír může určité části fotografie překrývat, nahrazovat nebo můžete fotografii s papírem různě prolínat. Využijte svoji fantazii. Také se samotnou fotografií máte možnost pracovat různě. Můžete vystříhat jen určité části z ní a ty použít. Dávejte si pozor při práci, aby se vám jednotlivé nastříhané kusy neztratily nebo nepomíchaly. Ústřížky budete lepit na čtvrtku.

Didaktická analýza úkolu

Cíle

- rozvoj tvořivosti žáka
- seznámení se s technikou koláže, jejím vývojem, formami a významnými autory
- rozvoj jemné motoriky

Kritéria hodnocení

- splnění zadání
- výtvarné řešení – originalita, kompozice
- čistota práce

Organizační formy a metody

- výklad, samostatná práce, řízená diskuze nad ukázkami

Pomůcky

- ukázky děl významných českých i světových umělců, práce z předešlé hodiny, fotografie + jejich kopie, čtvrtky, barevné papíry, nůžky, tužka, pravítka, lepidlo, štětce

5.2.3 3. blok – koláž (2x 45 min.)

Žáci pokračují v tvorbě koláží. Během hodiny probíhají individuální konzultace mezi žákem a učitelem. Po dokončení koláží žáci vytvoří titulní stranu do svého leporela. Přední strana bude obsahovat název tématu „Vzpomínky na dětství“, nebo si žáci mohou navrhnout svůj vlastní (jméno...). Technikou je opět koláž. Žáci mohou použít další fotografie, obrázky či písmena z novin, barevné papíry. Na závěr si žáci všechny koláže oříznou tak, aby měly všechny stejný formát.

Didaktická analýza úkolu

Cíle

- rozvoj tvořivosti žáka
- seznámení se s technikou koláže
- rozvoj jemné motoriky

Kritéria hodnocení

- splnění zadání
- výtvarné řešení – originalita, kompozice
- čistota práce
- práce s textem
- celistvost řady koláží

Organizační formy a metody

- samostatná práce, individuální konzultace
- Převážnou část tohoto bloku tvoří samostatná práce žáků. Učitel dohlíží nad průběhem hodiny a individuálně s nimi konzultuje jejich práci.

Pomůcky

- čtvrtky, kopie fotografií, barevné papíry, noviny, nůžky, pravítka, tužka, lepidlo, štětce

5.2.4 4. blok – leporelo (2x 45 min.)

Nejprve si připravíme kostru leporela, na kterou následně nalepíme vaše vytvořené koláže. Ze silnějšího kartonu si nařežte odpovídající počet desek stejného formátu. Počet destiček je polovina počtu vašich koláží. Formát je také individuální. Poskládejte si desky za sebou a slepte papírovou lepenkou k sobě. Nakonec nalepte vaše koláže včetně titulní strany. V závěru hodiny se na vaše výtvořky společně podíváme. Vytvořme z lavic prostor, kde vystavíme vaše leporela.

Didaktická analýza úkolu

Cíle

- vytvoření tematické řady „Vzpomínky na dětství“ technikou koláže
- rozvoj tvořivosti žáka
- sebehodnocení – reflexe své práce

Kritéria hodnocení

- splnění zadání úkolu
- čistota provedení
- výtvarné řešení – kreativita
- schopnost obhájit svoji práci

Organizační formy a metody

Samostatná práce, individuální konzultace, řízená diskuse – reflexe

Začátek hodiny učitel zahájí monologickou metodou. V tomto bloku následuje samostatná práce studentů. Učitel jednotlivě obchází žáky, kontroluje, jak pracují, zda plně porozuměli zadanému úkolu. Každý žák má své určité pracovní tempo, pokud se stane, že je někdo se zadaným úkolem dříve hotový, učitel volí vhodné řešení. Na závěr hodiny probíhá reflektivní dialog.

Pomůcky

- silnější karton, pravítko, tužka, bezpečnostní řezák, nůžky, papírová lepenka, lepidlo, štětec

Klíčové kompetence

- kompetenci k učení
- kompetenci k řešení problémů
- kompetenci komunikativní
- kompetenci sociální a personální

Očekávané výstupy

Žák

- pojmenuje účinky vizuálně obrazných vyjádření na smyslové vnímání, vědomě s nimi pracuje při vlastní tvorbě za účelem rozšíření citlivosti svého smyslového vnímání
- při vlastní tvorbě uplatňuje osobní prožitky, zkušenosti a znalosti, rozpozná jejich vliv a individuální přínos pro tvorbu, interpretaci a přijetí vizuálně obrazných vyjádření
- rozlišuje umělecké slohy a umělecké směry (s důrazem na umění od konce 19. století do současnosti), z hlediska podstatných proměn vidění a stavby uměleckých děl a dalších vizuálně obrazných vyjádření
- vědomě uplatňuje tvořivost při vlastních aktivitách a chápe ji jako základní faktor rozvoje své osobnosti; dokáže objasnit její význam v procesu umělecké tvorby i v životě
- uvědomuje si význam osobně založených podnětů na vznik estetického prožitku; snaží se odhalit vlastní zkušenosti i zkušenosti s uměním, které s jeho vznikem souvisejí

5.3 Reflexe zadaného úkolu

Návrh přípravy tematické řady jsem zadala ve dvou třídách na Svobodné chebské škole. Jednalo se o žáky kvarty (4. ročník nižšího gymnázia) a žáky kvinty (1. ročník vyššího gymnázia). S velkým problémem, který vyžadoval změny v přípravě hodiny, jsem se setkala u obou skupin. V každé bylo několik jedinců, kteří si nedonesli žádné fotografie se zdůvodněním, že žádné nemají. Jelikož jsem vyrůstala v prostředí, kde rodinná alba jsou pokladem, skutečnost, že někdo nebude mít ani jednu fotografii, mě při mé přípravě ani jednou nenapadla. Byla to pro mě zkušenost, se kterou jsem nepočítala. Je ale otázkou, zda fotografie opravdu neměli, nebo je jen nechtěli prezentovat před ostatními, přede mnou. Vzhledem k tomu, že v obou třídách učím

výtvarnou výchovu již druhým rokem, téměř každou svou hodinu zakončuji zhodnocením práce a reflexí celé vyučovací jednotky. Při této příležitosti se žáci mají možnost vyjádřit a umožňuje to všem hlubší poznání všech zúčastněných. Myslím si, že máme mezi sebou velmi dobré vztahy a většina žáků bez fotografií opravdu nelhala. Ale vrátím se zpět k vyřešení tohoto problému. Stejně jako při mé praktické části jsem často zaměňovala téma „Vzpomínky na dětství“ za „Rodinu“, jak už jsem se zmínila v úvodu mé diplomové práce, tak jsem na toto téma změnila zadání i žákům. Přičemž měli do příští hodiny za úkol nafotit nejméně pět fotografií své rodiny, jejich členů, typických situací u nich doma. Aby mohli příště s fotografiemi pracovat, bylo za potřebí je vyvolat, nebo vytisknout. Tato komplikace se odrazila nejenom ve změně zadání, ale také v časovém plánu tematické řady. Tvorba leporela se nám tedy protáhla o týden.

Při samotné práci nad kolážemi se velmi odlišně projevovaly jednotlivé charakteristiky osobnosti žáků a jejich dosavadní zkušenosti. Větší trpělivostí oplývaly obecně dívky, jak už tomu bývá u úkolů vyžadujících pečlivost a soustředění, a také žáci, kteří se výtvarné tvorbě věnují například navštěvováním lidových škol umění apod. Přesto, že průběh celé práce probíhal poměrně dlouhou dobu (4 týdny), žáci neztráceli chuť do práce.

Velmi mile mě překvapily výsledky jejich práce, jejich originalita a kreativita s danou technikou.

6 ZÁVĚR

Po dokončení praktické části diplomové práce mohu tuto činnost uzavřít a zhodnotit. Průběh práce mě v mnohém obohatil a ovlivnil. Vycházela jsem ze svých předešlých zkušeností a doplňovala je o další pro mě nové techniky a způsoby malby. Po dlouhém hledání vhodné techniky jsem dospěla ke kombinaci malby temperovými barvami a kresby maskovacím linerem.

Cílem mé práce bylo vytvořit obrazy ilustrující mé vzpomínky na dětství, které by nejlépe vystihly mé emoce s nimi spojené. Myslím si, že můj stanovený cíl jsem splnila a doufám, že snové výjevy na obrazech v divákovi vyvolají vzpomínku svého dětství.

Didaktickou část diplomové práce tvoří návrh přípravy tematické řady ve výtvarné výchově a reflexe z její aplikace v hodinách výtvarné výchovy na Svobodné chebské škole. Téma je totožné tématem mé diplomové práce. Žáci se při práci dozvědí základní informace o barvě a technice koláže.

7 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- ANDRLE, J. *GRAFIKA: Katalog výstavy grafických listů*. Galerie ART, 2007
- ARNOLD, J. *Henri de Toulouse-Lautrec*. Taschen/Nakladatelství Slováry, 2001
- ČERNÁ, M. *Dějiny výtvarného umění*. Idea servis, 1996
- SOL GARCÍA GALLAND, M. *Gustav Klimt*. Rebo Production CZ, 2006
- HOLEČEK, V., MIŇHOVÁ, J., PRUNNER, P. *Psychologie pro právníky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2007
- CHATELETA, A. GLOSLIER, P. G. a kol. *Světové dějiny umění*. LAROUSSE S. A. 1990: Ottovo nakladatelství s.r.o., 2004
- LAŠKOVÁ, P. *Od hlavy k patě: figurální tvorba českého umění 2. poloviny 20. století*. V Pardubicích: Východočeská galerie, 1999
- MRÁZ, B. *Dějiny výtvarné kultury 3*. Idea servis, 1997
- PIJOAN, J. *Dějiny umění*. Praha: Odeon, 1985
- PLHÁKOVÁ, A. *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia, 2007
- ROESELOVÁ, V. *Nám_t ve výtvarné výchovy*. Praha: Sarah, 2000
- ROESELOVÁ, V. *Rady a projekty ve výtvarné výchovy*. Praha: Satan, 1997
- ROESELOVÁ, V. *Techniky ve výtvarné výchovy*. Praha: Sarah, 1996
- RUHRBERG, K., SCHNECKENBURGER, M., FRICKEOVÁ, CH., HONNEF, K., *Umění 20. století*. Taschen, 2004
- SEDLÁK, J. *Henri de Toulouse-Lautrec*. Praha: Odeon, 1985
- <http://www.artmuseum.cz/>
- <http://www.rvp.cz/>

8 RESUMÉ

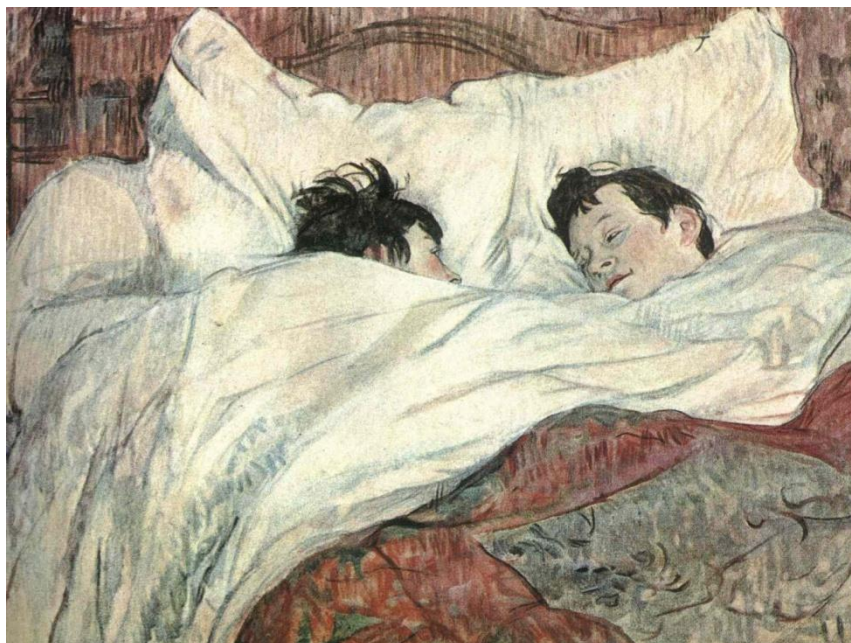
Vytvořila jsem praktickou diplomovou práci na téma Vzpomínky na dětství pod vedením MgA. Mgr. Stanislava Poláčka. Namalovala jsem cyklus sedmi obrazů, které byly inspirovány fotografiemi a dětskými kresbami. Malovala jsem na malířská plátna napnutá na rámu o rozměrech 100 x 100 cm technikou temperry s kombinací maskovacího lineru. K malbám předkládám také studijní materiál a fotografie. V textové části je rozpracována praktická práce, její průběh a didaktická reflexe v podobě návrhu přípravy tematické řady ve výtvarné výchově určená žákům 1. a 2. ročníku středních škol.

I created a practical thesis on childhood memories of MgA led by Mgr. Stanislav Polacek . I painted a cycle of seven paintings that were inspired by photographs and drawings by children . I painted on canvas stretched on a frame measuring 100 x 100 cm tempera technique with a combination of camouflage liner. The paintings also present the study material and photographs. The text of the developed practical work, its course and didactic reflection in draft form in the preparation of thematic art education series designed for pupils first and 2 year of high school .

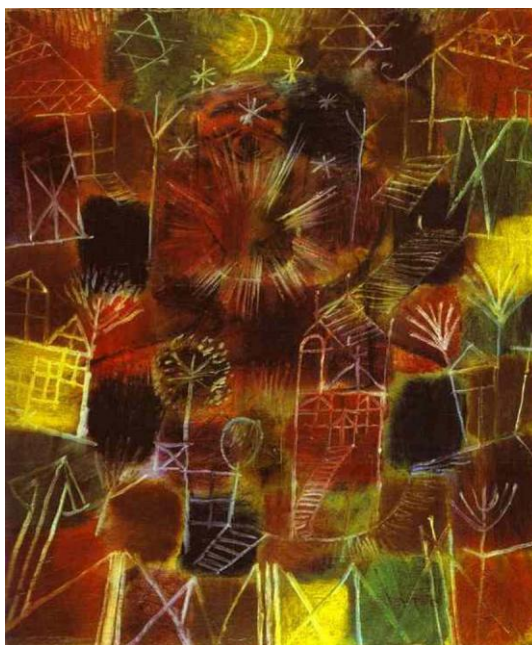
9 OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

9.1 Inspirační zdroje

¹ Obraz č. 1 – Henri – Marie – Raymond de Toulouse Lautrec – Monfa, V posteli, 1893

² Obraz č. 2 - Paul Klee, Cosmic Composition, 1919

³ Obrázek č. - Jean Dubuffet, Jazz Band, 1944

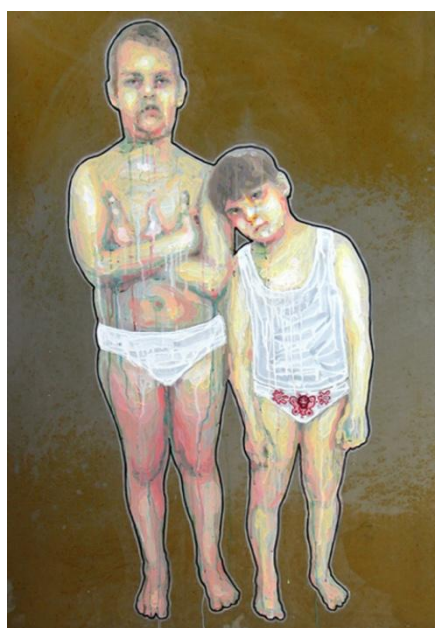
---

¹ Obrázek č. 1 – dostupný na <http://www.artchiv.info/galerie/large.php?workID=10412>

² Obrázek č. 2 – dostupný na - <http://www.friendsofart.net/en/art/paul-klee/cosmic-composition>

⁴Obrázek č. 4 - Ivana Štenclová, Velký bratr, 2008

⁵Obrázek č. 5 - Ivana Štenclová, Klímovi, 2009

---

³ Obrázek č. 3 je dostupný na - <http://www.rudenoan.com/paris/dubuffet.html>

⁴ Obrázek č. 4 je dostupný na - <http://www.stenclova.cz/malby-2008.html>

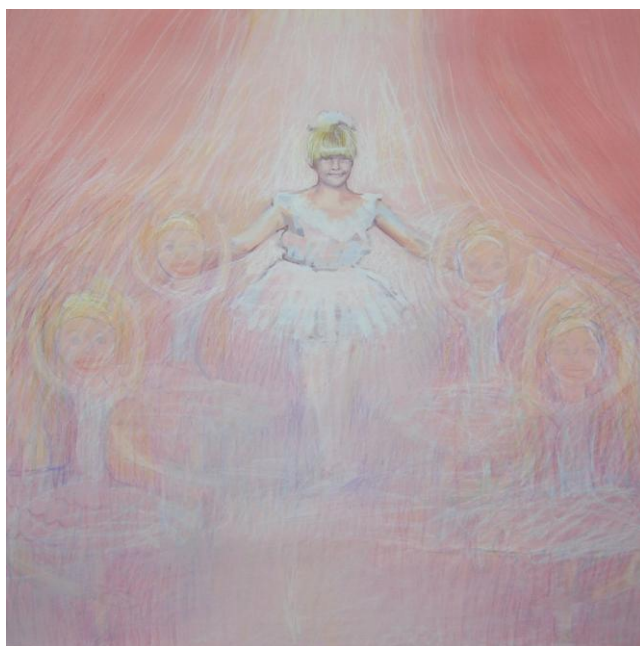
⁵ Obrázek č. 4 je dostupný na - <http://www.stenclova.cz/portrety.html>

9.2 Skicovní materiál

Obrázek 1

Obrázek 2

Obrázek 3

Obrázek 4

Obrázek 5

Obrázek 6

Obrázek 7

Obrázek 8

Obrázek 9

Obrázek 10

9.3 Finální návrhy

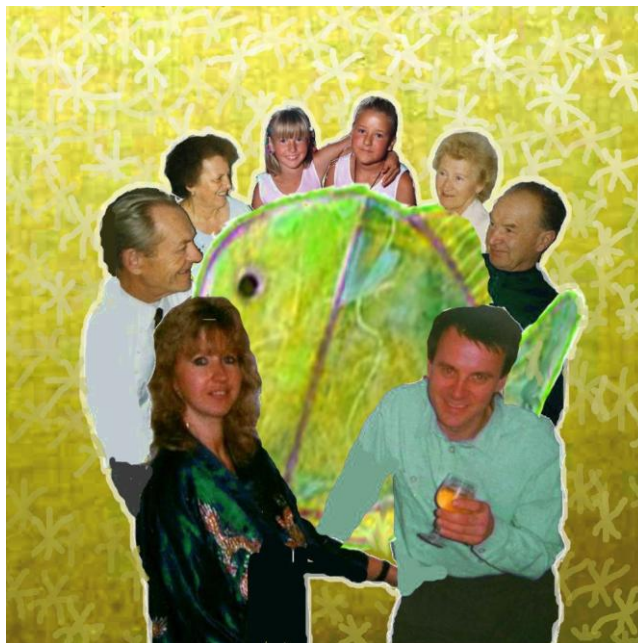
9.3.1 návrh č. 1 (pracovní název – Broskev)

9.3.2 návrh č. 2 (pracovní název – Tanečnice)

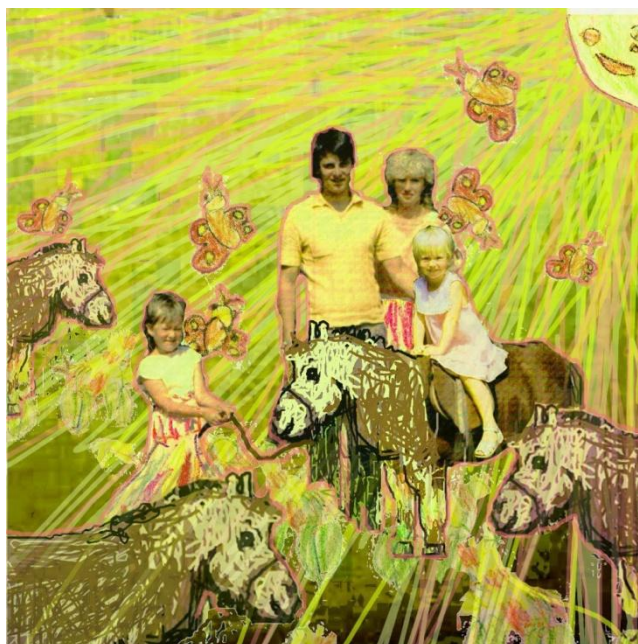
9.3.3 návrh č. 3 (pracovní název – Vánoce)

9.3.4 návrh č. 4 (pracovní název – Dědovy dorty)

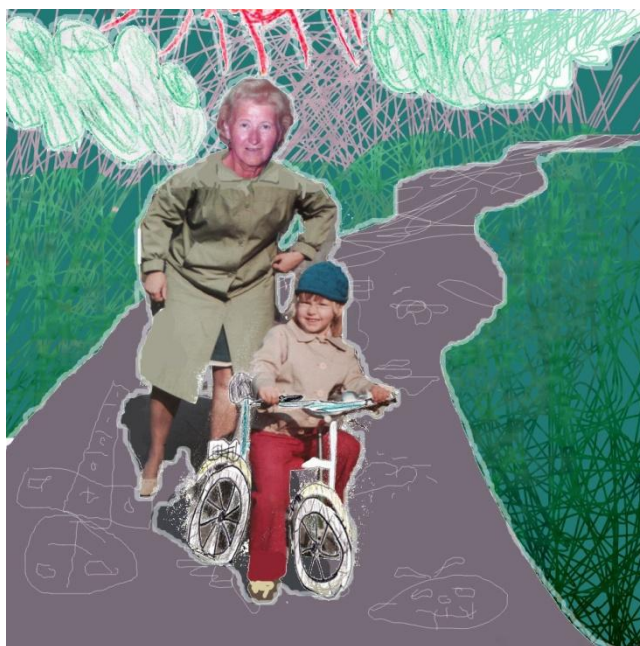
9.3.5 návrh č. 5 (pracovní název - Výlet do ZOO)

9.3.6 návrh č. 6 (pracovní název – Princezny)

9.3.7 **návrh č. 7** (pracovní název – Útěky)

9.4 Obrazy

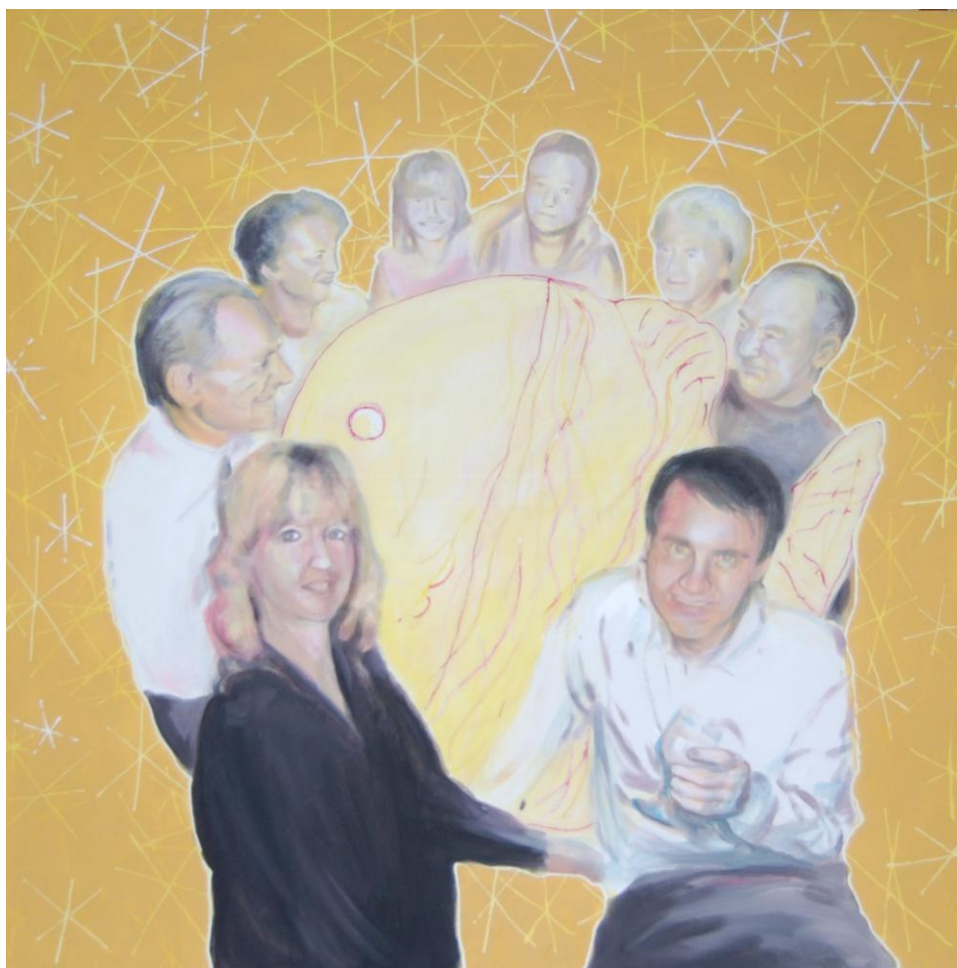
9.4.1 obraz č. 1 (pracovní název – Broskev)

9.4.2 **obraz č. 2** (pracovní název – Tanečnice)

9.4.3 **obraz č. 3** (pracovní název – Vánoce)

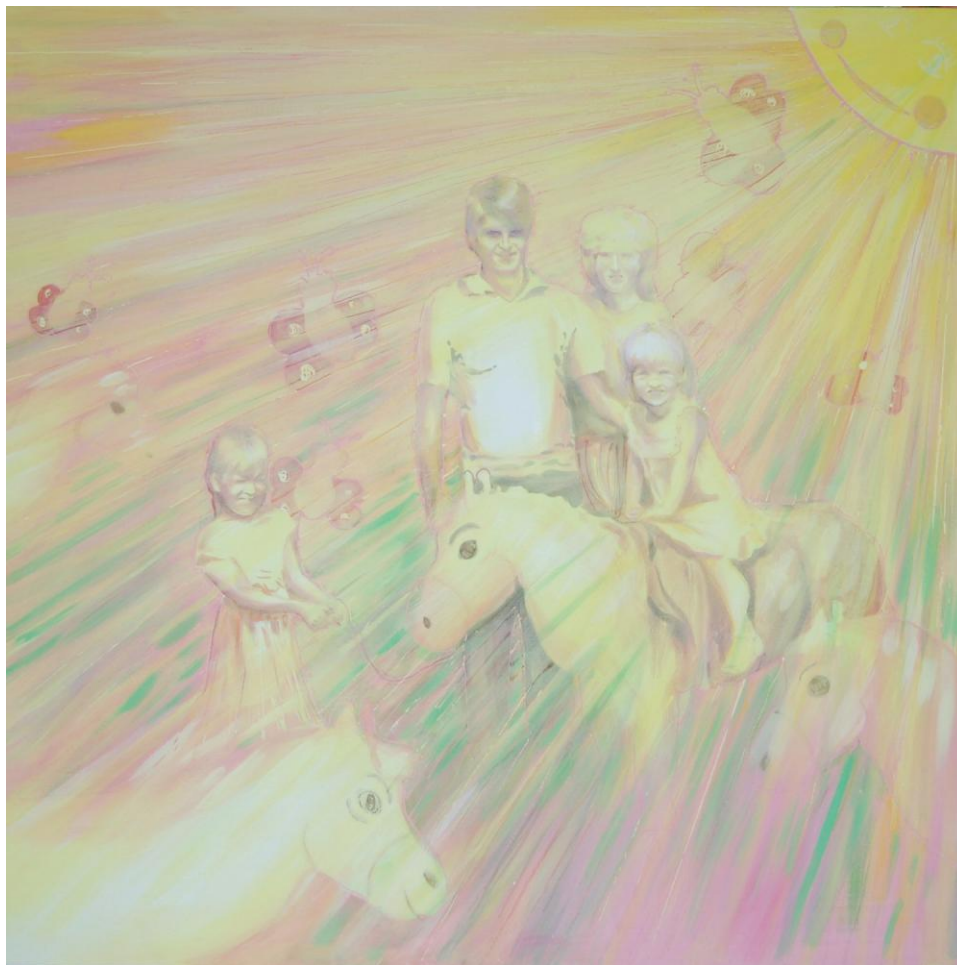

9.4.4 **obraz č. 4** (pracovní název – Dědovy dorty)

9.4.5 **obraz č. 5** (pracovní název - Výlet do ZOO)

9.4.6 **obraz č. 6** (pracovní název – Princezny)

9.4.7 **obraz č. 7** (pracovní název – Útěky)

